

Становлення та розвиток національної правової системи України в умовах європейської інтеграції

Озмитель С.А., студент ННІПП НАВС

Науковий керівник: старший викладач кафедри Глушко А.П.

Українська національна правова система формується в складних умовах. Це пов'язано з геополітичним положенням України та ідеологічним впливом на українське суспільство досить протилежних за змістом європейських та східних концепцій.

Розвиток національної правової системи можна умовно поділити на два періоди: до здобуття незалежності та після здобуття незалежності. Відлік часу формування української правової системи починається зі звичаєвого права Київської Русі, його подальшого розвитку в період Гетьманщини, існування Української народної республіки та Української радянської соціалістичної республіки.

На другому етапі після здобуття незалежності в 1991 р. почалося формування самостійної правової системи, що стало одним з проявів народного та державного суверенітету, спрямованим на задоволення інтересів українського суспільства. Акт проголошення незалежності України від 24 серпня 1991 року обґрунтував утворення самостійної української держави, зокрема, продовженням тисячолітньої традиції державотворення на Україні [4, с. 46-47].

Окремим аспектом, що характеризує правову систему України є її інтеграція у Європейське Співтовариство. Україна набула повноправного членства у Раді Європи в 1995 році, прийнявши Закон «Про приєднання до Статуту Ради Європи». Наша держава взяла на себе зобов'язання підписати та ратифікувати низку міжнародно-правових угод та конвенцій, а також реформувати відповідно до європейських принципів національну правову систему. Зокрема, з 1991р. по 2012 р. між Україною та ЄС було укладено близько 216 угод, листів, протоколів, меморандумів та інших документів міжнародно-правового характеру.

Починаючи з 1990-х років відбувається адаптація законодавства України до законодавства Європейського Союзу [1, с.458]. Цей процес обумовлений Угодою про партнерство і співпрацю між Україною та Європейськими співтовариствами та їх державами-членами від 14 червня 1994 р. У серпні 2000 р. було створено Національну раду з питань адаптації законодавства України до законодавства Європейського Союзу. Загальнодержавна програма адаптації законодавства України до законодавства Європейського Союзу, затверджена Законом від 18 березня 2004р., під «адаптацією» розуміє процес приведення законів України та інших актів «у відповідність» з *acquis communautaire* (правовим надбанням Співтовариства). Таким чином, на законодавчому рівні було закріплене завдання здійснити повну інтеграцію до законодавства, судової та адміністративної практики ЄС, тобто завдання, яке виходить далеко за межі Угоди про співробітництво та інших попередніх «адаптаційних» документів, де йдеться лише про «наближення» та сполучність. Метою Загальнонаціональної програми є створення законодавчого поля для входження України до Європейського Союзу. Загальнодержавна програма адаптації законодавства України до законодавства Європейського Союзу

визначає механізм досягнення Україною відповідності третьому Копенгагенському та Мадридському критеріям набуття членства в Європейському Союзі. Цей механізм включає адаптацію законодавства, утворення відповідних інституцій та інші додаткові заходи, необхідні для ефективного правотворення та правозастосування [5, с.48].

Пріоритетними для прийняття національних правових актів відповідно до стандартів права ЄС названі митне право, законодавство про компанії, банківське право, бухгалтерський облік компаній, податки, інтелектуальна власність, охорона праці, фінансові послуги, правила конкуренції, державні закупівлі, охорона здоров'я та життя людей, тварин, рослин, захист прав споживачів, технічні правила і стандарти, енергетика, транспорт [3, с.630-632].

Суттєвим кроком наближення України до ЄС стало приєднання України до СОТ. Воно відбулося 5 лютого 2008р. Умовою перебування в СОТ є гармонізація законодавства із нормами і принципами СОТ.

20 березня 2009 року Рада ЄС остаточно затвердила проєкт Східного партнерства, східний вимір Європейської політики сусідства, націлений на істотне підвищення рівня відносин із шістьма східними сусідами ЄС: Україною, Вірменією, Азербайджаном, Молдовою, Білорусією, Грузією.

Відповідно до принципів Ради Європи було скасовано смертну кару. Значного реформування зазнала судова та правоохоронна системи, так у 2010 році був прийнятий Закон України «Про судоустрій та статус суддів», який на якісно нових правових засадах визначив організацію судової влади та порядок здійснення правосуддя в Україні. Цим Законом було кардинально змінено основи добору суддів, їх відповідальності, а також основи діяльності судів з відправлення правосуддя в межах усіх юрисдикцій.

Так, крім класичних галузей процесуального права активно розвиваються господарський, адміністративний, конституційний процес; у межах галузі фінансового права виокремилися підгалузі податкового, бюджетного, банківського права; формуються нові галузі і підгалузі права – космічне, атомне, муніципальне, інформаційне, страхове, колісійне права. Ключовими моментами їх розвитку стала кодифікація галузевого законодавства з прийняттям відповідних кодексів. Сьогодні в Україні є чинними 21 кодекс. З них 3 були прийняті до здобуття Україною незалежності.

У 2012 році був прийнятий новий Кримінально-процесуальний кодекс України, що стало черговим кроком по утвердженню принципу верховенства права та статусу України, як демократичної та правової держави. Головною метою прийняття Кримінально-процесуального кодексу України є формування системи кримінального судочинства України, в основу якої покладається реальне втілення принципів змагальності та рівності прав сторін кримінального провадження, повага до прав людини та поліпшення їх захисту, а також підвищення ефективності та оперативності кримінального провадження.

Великого значення для реформування національної правової системи має діяльність Європейського суду з прав людини, юрисдикція якого поширюється й на Україну [5, с.50-51]. Відповідно до Закону України «Про виконання рішень та застосування практики Європейського суду з прав людини» від 23 лютого 2006 року національні суди зобов'язані застосовувати при розгляді справ практику Європейського суду як джерело права, тобто визнано прецедентний характер його рішень.

Інтеграція України до Європейського Союзу і членство в ЄС відповідно

є одним із основних зовнішньополітичних пріоритетів та стратегічних цілей нашої держави. Зокрема, відповідно до Закону України «Про засади внутрішньої і зовнішньої політики» від 1 липня 2010 року, а саме ст.11 ч.2 п.12 встановлено, що серед основних засад внутрішньої і зовнішньої політики нашої держави є «забезпечення інтеграції України в європейський політичний, економічний, правовий простір з метою набуття членства в Європейському Союзі».

У розвитку правової системи в умовах глобалізації найприйнятнішими є гармонійне поєднання національного та міжнародного. Поряд із включенням України у світові глобалізаційні процеси, для України є актуальним відродження багатовікових правових традицій, культури, що були штучно знецінені у XX столітті.

З метою вдосконалення Конституції України з урахуванням досягнень та тенденцій розвитку сучасного конституціоналізму, Президентом України Януковичем В.Ф. був підписаний Указ № 328/2012 «Про Конституційну Асамблею» від 17 травня 2012 року. Конституційна Асамблея утворена як спеціальний допоміжний орган при Президентові України, головною метою створення та діяльності якого є підготовка законопроекту (законопроектів) про внесення змін до Конституції. Президент також затвердив Положення про Конституційну Асамблею та її персональний склад. За пропозицією Науково-експертної групи, Головою Конституційної Асамблеї призначено Леоніда Кравчука – Президента України у 1991-1994 роках, а загалом до складу Конституційної Асамблеї увійшло 95 осіб. Саме створення цього органу повинно забезпечити органічну єдність всього конституційного масиву, що неодмінно приведе до погодженого розвитку Конституції України та галузевих законів. І саме Конституційна Асамблея, як механізм загальнонаціонального консенсусу, повинна стати альтернативою дестабілізації і початком модернізації Української держави.

Список використаних джерел:

1. Бехруз Х. Сравнительное правоведение : учебник для вузов. – О.: Фенікс; М.: ТрансЛит, 2011. – 479 с.
2. Леже Р. Великие правовые системы современности: сравнительно-правовой подход/ Раймон Леже; пер. с фр. [Грядов А.В.]. – 3-е изд., перераб. – М.:Волтерс Клувер, 2011. – 529 с.
3. Марченко М.Н. Правовая система Европейского Союза: монография/ М.Н.Марченко, Е.М.Дерябина. – М.: Норма: ИНФРА-М, 2012. – 700 с.
4. Правова система України: історія, стан та перспективи : У 5-ті т. –Т.1: Методологічні та історико-теоретичні проблеми формування і розвитку правової системи України/ За заг. ред. М.В.Цвіка, О.В.Петришина. – Х.: Право, 2008. –728 с.
5. Порівняльне правознавство: підручник/ С.П.Погребняк, Д.В.Лук'янов та ін.; за заг. ред. О.В.Петришина. – Х.: Право, 2012. – 262 с.

Ефективність прийнятого в 2012 році Кримінального процесуального кодексу України для розслідування зґвалтувань

Симоненко Н.О., здобувач кафедри кримінально-правових дисциплін
ННШП НАВС

Найважливішим наслідком правової реформи в Україні стало прийняття в 2012 році нового Кримінального процесуального кодексу України, що породило численні його оцінки з боку юристів, експертів, політиків, а також слідчих та прокурорів. Та це і не дивно, адже даний кодекс істотно вплинув на стан правової системи в Україні.